Ministerie van Veiligheid en Justitie

Directoraat-Generaal
Straffen en Beschermen
Directie Sanctietoepassing en Jeugd

Datum
28 september 2015

bijlage

Evaluatie beleidsvisie en subsidiekader
Vrijwilligerswerk in de sanctietoepassing

Aanpak
Onder professionele begeleiding hebben in het eerste kwartaal van 2015 een tweetal dialoogsessies plaatsgevonden met vrijwilligers(organisaties) en medewerkers en bestuurders van DJI. Ook nam een vertegenwoordiger van het Oranjefonds deel aan één van de sessies. Vrijwilligersorganisaties die niet aanwezig konden zijn hebben de gelegenheid gehad schriftelijk hun inbreng te leveren. Tijdens de sessies is terug- en vooruitgekeken op onder meer de inhoud van het vrijwilligerswerk, de voorwaarden waaronder het vrijwilligerswerk plaatsvindt, de samenwerking tussen de vrijwilligers(organisaties) en de professionals binnen de sanctietoepassing en de positie die zij ten opzichte van elkaar innemen. Daarnaast is ingegaan op de financiële aspecten van het vrijwilligerswerk, waaronder de financiële zelfredzaamheid en de verworteling van de vrijwilligersorganisaties in de maatschappij. Aanvullend is door middel van dossieronderzoek informatie verzameld over de naleving van de subsidievoorwaarden, werkafspraken en beleidsuitgangspunten die in de beleidsvisie en het subsidiekader zijn opgenomen. Met deze gevolgde werkwijze is gepoogd recht te doen aan alle geluiden vanuit het veld, maar hierbij konden niet alle wensen worden gehonoreerd. Dat was met name het geval bij onderwerpen waar sprake was van verschil van inzicht tussen de geraadpleegde organisaties. Hiervoor is binnen de sector begrip; de waardering voor de wijze waarop de sector bij de evaluatie en actualisatie is betrokken is groot gebleken.

Belangrijkste bevindingen ten aanzien van de beleidsvisie
Een aantal zaken komt in positieve zin naar voren in de evaluatie. Zo is de relatie tussen het vrijwilligersveld en Veiligheid en Justitie sterk verbeterd in de afgelopen jaren. Het besluit om de uitvoering van de beleidsvisie bij DJI te beleggen wordt in dit licht verstandig geacht en heeft in belangrijke mate bijgedragen aan de verbeterde relatie. Op landelijk niveau wordt het als zeer waardevol gezien dat er één aanspreekpunt is bij DJI voor de vrijwilligersorganisaties en dat er structureel overleg is tussen DJI en deze organisaties. Verder wordt de jaarlijkse landelijke dialoogbijeenkomst als nuttig ervaren. Ook op lokaal niveau is er in verschillende regio's sprake van structureel overleg tussen inrichtingen van DJI en de lokale vrijwilligersorganisaties. De lokale contacten worden veelal goed genoemd. De vrijwilligers ervaren een positieve grondhouding jegens hen bij medewerkers van DJI en ook andersom wordt de waarde van de vrijwilligersinzet erkend door de medewerkers en worden de vrijwilligers door hen gewaardeerd. DJI staat volgens de vrijwilligers open voor hun ideeën en de vrijwilligers kunnen landelijk en lokaal meedenken en meepraten over ontwikkelingen die zich binnen de sanctietoepassing voordoen. De positieve relatie draagt volgens de vrijwilligers ook inhoudelijk bij aan de activiteiten die zij verrichten. Dat vrijwilligers door medewerkers van DJI als volwaardig worden aangezien, maakt dat zij ook door de gedetineerden serieuzer worden genomen. Uit de evaluatie blijkt verder dat er een toename wordt

waargenomen van het aantal vrijwilligers dat in de inrichtingen actief is. Met name de inzet van vrijwilligers bij de Re-integratie Centra (RIC's) wordt zowel door de vrijwilligersorganisaties als door medewerkers van DJI gezien als een grote meerwaarde voor de gedetineerden. Overigens kennen de vrijwilligersactiviteiten een grote mate van diversiteit. Onder meer worden individuele bezoeken afgelegd in de inrichtingen, wordt bijgedragen aan kerkdiensten, worden spreekuren gehouden en cursussen aangeboden. Ook wordt aandacht besteed aan de relaties van gedetineerden, onder meer door ouder-kind-bezoeken mede mogelijk te maken en door achtergebleven familieleden van gedetineerden te ondersteunen. Geregeld blijven vrijwilligers, ook nadat gedetineerden zijn uitgestroomd uit de inrichting, nog als 'maatje' betrokken om hen te ondersteunen. Positief bijeffect van de beleidsvisie is het feit dat de samenwerking tussen de vrijwilligersorganisaties is toegenomen. Dit geldt met name voor de samenwerking tussen de vier grootste vrijwilligersorganisaties[1], maar ook tussen enkele andere organisaties.

Op een aantal punten wordt het beleid niet uitgevoerd zoals in de beleidsvisie verwoord. Dit betreft met name de afspraak dat alle inrichtingen van DJI een aanspreekpunt zullen aanwijzen voor de vrijwilligersorganisaties. Uit de evaluatie blijkt dat een dergelijk aanspreekpunt met regelmaat ontbreekt of sprake is van veelvuldige wisselingen. Andersom geldt ook dat veel inrichtingen niet weten welke vrijwilligersorganisaties in hun regio actief zijn. Ook de toegang tot de inrichtingen is een aandachtspunt. Hoewel veel vrijwilligersorganisaties hierbij in tegenstelling tot een aantal jaren terug, nauwelijks belemmeringen ervaren, ondervinden sommige organisaties frequent problemen bij het binnenkomen in de inrichtingen. Voor een deel zijn deze problemen van praktische aard, maar het grootste knelpunt betreft het feit dat ex-gedetineerden die zich vrijwillig willen inzetten in de inrichtingen met regelmaat de toegang wordt geweigerd, omdat zij niet over een Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) beschikken. Een ander aandachtspunt dat in de evaluatie naar voren komt is de samenwerking tussen de vrijwilligersorganisaties onderling. Hoewel deze samenwerking zoals eerder vermeld al is verbeterd sinds de inwerkingtreding van de beleidsvisie, is hierbij nog winst te behalen. De vrijwilligersorganisaties zijn van mening dat zij onderling meer kennis zouden kunnen en moeten uitwisselen en dat zij 'best practices' met elkaar zouden moeten delen. Tot slot wordt de overgang van binnen naar buiten door de vrijwilligersorganisaties als een groot knelpunt ervaren. DJI is als organisatie erg naar binnen gericht en haalt 'de maatschappij' nog onvoldoende binnen, aldus de vrijwilligersorganisaties, waardoor van warme overdracht naar vervolgvoorzieningen in veel gevallen nog onvoldoende sprake is.

<u>Bevindingen t.a.v. subsidiekader</u>
Over het subsidiekader lopen de meningen van de vrijwilligersorganisaties sterk uiteen. Allen zijn het wel eens dat het kader verbetering behoeft. Zo wordt de huidige verdeling van het subsidiebudget niet evenwichtig geacht. De kleinere vrijwilligersorganisaties vinden dat de grotere organisaties naar verhouding teveel middelen ontvangen en vinden het oneerlijk dat de grotere organisaties een vast bedrag ontvangen los van de concrete activiteiten die zij verrichten. Andersom merken de grotere vrijwilligersorganisaties op dat een steeds groter deel van de middelen, die beschikbaar zijn voor organisaties die ook private middelen weten aan te boren, bij de kleinere vrijwilligersorganisaties terechtkomt. Dat leidt naar hun mening tot versplintering van de beschikbare middelen. De consequentie

[1] Dit zijn Exodus, Humanitas, Gevangenenzorg Nederland en BONJO.

hiervan is volgens hen dat het geld versnipperd raakt en dat dit niet bijdraagt aan de verduurzaming van de vrijwilligersorganisaties, omdat de kleinere organisaties vaak minder zelfredzaam zijn. Bij de verdeling van de middelen zou volgens hen de financiële zelfredzaamheid van de organisaties meegewogen moeten worden. Er wordt verschillend gedacht over deze cofinanciering. Sommige vrijwilligersorganisaties menen dat bij de beleidsontwikkeling meer aandacht moet zijn voor filantropische organisaties en dat het subsidiekader nog onvoldoende prikkelt om private middelen aan te boren. Andere, met name kleinere, vrijwilligersorganisaties menen juist dat het verplicht stellen van cofinanciering bepaalde initiatieven in de weg staat. Alle vrijwilligersorganisaties zijn het wel eens over het feit dat zij het als knelpunt ervaren dat de subsidie per jaar wordt toegekend. Dit geeft volgens hen te weinig zekerheid en continuïteit op financieel gebied, zeker omdat er sprake is van vrije toetreding. Hierdoor wordt het aantal aanvragers jaarlijks groter, terwijl het totale budget gelijk blijft. Het is hierdoor mogelijk dat organisaties in één jaar voor dezelfde werkzaamheden minder subsidie ontvangen dat het voorgaande jaar. Ook wordt gedeeld dat het huidige subsidiekader niet eenduidig en transparant is en wordt de huidige bekostigingsgrondslag, die is gebaseerd op het aantal actieve vrijwilligers, als suboptimaal ervaren. Hierin wordt namelijk geen rekening gehouden met het aantal bereikte (ex-) gedetineerden, de effecten van de inzet en de maatschappelijke waarde ervan. Tevens wordt het feit dat vrijwillige nazorgactiviteiten slechts tot een half jaar na afloop van de justitiële titel worden gefinancierd als knelpunt ervaren. Tot slot wordt geconstateerd dat aan de financiering weinig eisen worden gekoppeld aan de inhoud van het werk en daarmee te weinig vraaggericht is. Hoewel de inzet van vrijwilligers wel op verzoek van de betreffende (ex-)gedetineerde plaatsvindt en binnen de kaders van de beleidsvisie moet blijven, bepalen de vrijwilligersorganisaties in belangrijke mate zelf wat voor soort activiteiten zij aanbieden en op welke doelgroepen deze activiteiten zich richten. Op dit moment is het vrijwilligerswerk bij de sanctietoepassing dus nog in grote mate aanbodgericht. Uit de evaluatie blijkt dat er een betere balans moet komen tussen vraag en aanbod, waarbij DJI een grotere rol kan spelen in het zichtbaar maken van de inhoudelijke behoefte aan vrijwilligerswerk.

Directoraat-Generaal Jeugd en Sanctietoepassing
Directie Sanctie- en Preventiebeleid

Datum
28 september 2015